

Hijsplan

Alles wat u moet weten over een goed hijsplan

Alles wat u moet weten over een goed hijsplan

1 Doel en toepassingsgebied

Deze praktische richtlijn beschrijft wat een hijsplan is, waarom het altijd verplicht is, welke wettelijke kaders gelden, wie verantwoordelijk is voor het opstellen ervan en hoe organisaties op een risico gestuurde manier hijswerk moeten plannen. De richtlijn is van toepassing op alle hijs- en hefwerkzaamheden, ongeacht het type kraan, hijsmiddel, installatie of locatie.

2 Wettelijke basis

De verplichting tot het plannen van hijswerk komt rechtstreeks uit de Europese en Nederlandse wetgeving.

EU-Richtlijn 2009/104/EG, Bijlage II, art. 3.2.5:

“Alle handelingen voor het hijsen/heffen moeten correct gepland en onder adequaat toezicht worden uitgevoerd teneinde de veiligheid van de werknemers te garanderen.”

Deze bepaling is volledig overgenomen in het Nederlandse Arbobesluit:

Arbobesluit art. 7.18a lid 8:

“Alle handelingen voor het hijsen of heffen worden correct gepland teneinde de veiligheid van de werknemers te garanderen.”

Hieruit volgt zonder twijfel dat een **hijsplan wettelijk verplicht is voor elke hijs- of hefhandeling**, zonder uitzonderingen op basis van omvang, eenvoud of type arbeidsmiddel.

3 Een hijsplan is altijd verplicht

Omdat de wet eist dat *alle* hijs- en hefhandelingen “correct gepland” zijn, moet er voor elke vorm van hijswerk een hijsplan aanwezig zijn.

Dit geldt dus voor:

- ✓ kleine en eenvoudige hijswerkzaamheden
- ✓ hijswerk met bovenloopkranen
- ✓ intern hijswerk in fabrieken en werkplaatsen
- ✓ werken met portaalkranen, takels, vijzels of lieren
- ✓ hijsen met autolaadkranen
- ✓ werken met gehuurde hijsmiddelen, zoals loopkatjes, balkenklemmen, kettingtakels etc.
- ✓ repetitieve taken in productieomgevingen
- ✓ routinematig uitgevoerd hijswerk
- ✓ enkelvoudig hijswerk op vlak terrein

Er bestaat in Nederland géén wettelijke uitzondering op basis van het type hijsmiddel of de eenvoud van de taak.

4 Definitie van een hijsplan

Een herkenbare definitie, die in lijn is met hetgeen de Vereniging Verticaal Transport hanteert, is:

“Een hijsplan is een verzameling van gegevens waarin alle voorwaarden en stappen staan opgenomen om de hijswerkzaamheden aantoonbaar gepland en onder adequaat toezicht uit te voeren en daarmee de veiligheid van de werknemers te garanderen.”

Hieruit volgt direct:

- Een hijsplan is méér dan een tekening.
- Een engineeringtekening of CAD-layout is geen hijsplan.
- Een hijsplan bevat onder meer een risicoanalyse, werkafspraken, verantwoordelijkheden, communicatie, stabiliteitsbeoordeling, inzet van middelen en toezicht.

5 Wie is er verantwoordelijk voor het hebben van een hijsplan?

Dat is de **Verantwoordelijk Persoon**: deze is door de werkgever aangewezen en is verantwoordelijk voor de planning, beoordeling, voorbereiding en borging van hijswerkzaamheden.

De Verantwoordelijk Persoon:

- ✓ is formeel bevoegd en deskundig
- ✓ treedt op namens het management van de partij die het werk wil laten uitvoeren
- ✓ beoordeelt risico's en middelen
- ✓ bepaalt de hijsplan-categorie en omvang
- ✓ ziet toe op naleving
- ✓ kan het werk stilleggen of aanpassen.

5.1 ISO-definitie (ISO 12480-1)

Bij twijfel over wie de Verantwoordelijk Persoon moet zijn, geeft ISO 12480-1 de internationaal erkende definitie:

“Appointed person: one competent person who has overall control of the operation and acts on behalf of the management requiring the load to be moved.”

Deze definitie onderbouwt de Nederlandse interpretatie van de Verantwoordelijk Persoon.

5.2 Hoe bepaal je wie de Verantwoordelijk Persoon is?

De Verantwoordelijk Persoon hoort bij de partij **die het uitvoert in lijn met de opdracht** (“management requiring the load to be moved”).

Daarmee ontstaat een helder onderscheid tussen:

- **Aangenomen werk** → de gecontracteerde en uitvoerende partij levert de Verantwoordelijk Persoon
- **Inhuren van materieel (kraan of hijsmiddel)** of gebruik van materieel in eigendom → de inhurende partij, de eigenaar van het materieel levert de Verantwoordelijk Persoon

Dit geldt óók voor het werken met:

- ✓ bovenloopkranen
- ✓ portaalkranen
- ✓ takels, vijzels, lieren
- ✓ verreikers met hijsfunctie
- ✓ gehuurde hijs- en hefmiddelen zonder machinist

6 De Verantwoordelijk Persoon: eindverantwoordelijk voor het hijsplan

De Verantwoordelijk Persoon is verantwoordelijk voor:

- ✓ opstelling of beoordeling van het hijsplan;
- ✓ risicobeoordeling;
- ✓ keuze en configuratie van middelen;
- ✓ terrein- en stabiliteitsbeoordeling;
- ✓ werkafspraken en communicatie;
- ✓ vrijgave van het werk;
- ✓ toezicht op de uitvoering.

Voor een diepgaande en volledig uitgewerkte toelichting op de rol, verantwoordelijkheden, bevoegdheden en wettelijke positie van de Verantwoordelijk Persoon verwijst Cranes for You naar de praktische richtlijn:

“Alles wat u moet weten over de Verantwoordelijk Persoon hijswerkzaamheden”.

7 Waarom een hijsplan wettelijk altijd verplicht is

De verplichting om voor elke hijs- of hefhandeling een hijsplan op te stellen volgt rechtstreeks uit de Europese en Nederlandse wetgeving. De EU-richtlijn 2009/104/EG bepaalt dat alle handelingen voor het hijsen of heffen “correct gepland en onder adequaat toezicht” moeten worden uitgevoerd. Deze bepaling is woordelijk overgenomen in het Arbobesluit, artikel 7.18a lid 8:

“Alle handelingen voor het hijsen of heffen worden correct gepland teneinde de veiligheid van de werknemers te garanderen.”

Omdat de wet spreekt over álle handelingen, zonder uitzondering, is voorafgaand plannen in alle situaties verplicht. De wet schrijft niet voor in welke vorm dat plan moet worden vastgelegd, maar het moet aantoonbaar zijn dat de werkgever correct heeft gepland. In de praktijk is het hijsplan het enige document waarmee bedrijven deze verplichting kunnen onderbouwen. Daarmee is het hijsplan de feitelijke en juridisch vereiste invulling van het begrip “correct plannen”.

De enige aanvullende aanwijzing in de wet staat in artikel 7.18a lid 10, waarin staat:

“Met name wanneer een last gelijktijdig moet worden gehesen/geheven door twee of meer arbeidsmiddelen.”

Dit artikel beschrijft niet wanneer een hijsplan verplicht is, maar verduidelijkt dat complexere hijswerkzaamheden uitgebreider gepland moeten worden. De basisverplichting uit lid 8 blijft echter in alle gevallen onverkort gelden: plannen is altijd verplicht.

Deze interpretatie wordt bevestigd door de Arbeidsinspectie. In haar factsheet “Veilig en gezond werken met hijskranen”, gebaseerd op 291 door haar uitgevoerde inspecties. Hierin noemt de AI als één van de belangrijkste overtredingen: *“Het ontbreken of niet naleven van het hijsplan.”*

De Arbeidsinspectie kan alleen handhaven op een verplichting die wettelijk bestaat. Dat zij het ontbreken van een hijsplan als overtreding registreert, bevestigt dat het hijsplan een wettelijke verplichting is bij elke vorm van hijs- of hefwerkzaamheden. Daarom is de enige correcte juridische conclusie:

Een hijsplan is altijd wettelijk verplicht, voor alle hijs- en hefhandelingen, ongeacht omvang, complexiteit of het type ingezette arbeidsmiddel.

8 Wettelijke inhoudseisen: wat zegt de wet wel en niet?

De wet schrijft **niet** voor wat er precies in een hijsplan moet staan.

Er bestaat geen wettelijk format voor een hijsplan.

De enige inhoudelijke aanwijzing staat in **Arbobesluit art. 7.18a lid 10**:

“Met name wanneer een last gelijktijdig moet worden gehesen/geheven door twee of meer arbeidsmiddelen.”

Dit artikel zegt niet *wat* er in een hijsplan moet staan, maar *wél*:

👉 **Hoe complexer het werk, hoe uitgebreider het hijsplan moet zijn.**

9 Risico bepaalt de omvang van het hijsplan

Het centrale principe is:

De aanwezige risico's bepalen de omvang en inhoud van het hijsplan.

- laag risico → basis hijsplan
- middel risico → uitgebreid hijsplan
- hoog/complex risico → volledig hijsplan + engineering + extra toezicht

Hiermee wordt voldaan aan artikel 7.18a lid 8 (altijd plannen) en lid 10 (uitgebreider plannen bij verhoogd risico).

10 Bedrijfseigen procedures zijn noodzakelijk

Omdat de wet geen onderscheid maakt tussen soorten hijswerk, moeten bedrijven zelf vastleggen:

- ✓ hoe risico's worden beoordeeld;
- ✓ hoe hijsactiviteiten worden gecategoriseerd;
- ✓ welk type hijsplan bij welk risiconiveau hoort;
- ✓ welke controles en toezichtniveaus gelden;
- ✓ welke rol de Verantwoordelijk Persoon daarbij heeft.

Zonder bedrijfseigen procedure kan een organisatie **niet aantonen** dat er "correct gepland" is.

11 Categorisering van hijswerk

Veel bedrijven gebruiken een indeling zoals:

- **Standaard / laag risico**
- **Verhoogd risico**
- **Complex / kritisch hijswerk**

Deze systematiek is in lijn met internationale normen zoals **BS 7121**, is weliswaar niet wettelijk vereist, maar wordt in vrijwel alle grote industriële sectoren toegepast (bouw, petrochemie, offshore, olie & gas, EPC).

BS 7121-1:2016 (Code of practice for safe use of cranes – Part 1: General)

Dit is de **British Standard** die **expliciet vereist dat hijswerk wordt gecategoriseerd**.

De norm beschrijft dat **elke hijsoperatie moet worden ingedeeld** zodat de planning, het toezicht en het vereiste competentieniveau passen bij het risiconiveau.

De categorie bepaalt:

- ✓ welke onderdelen in het hijsplan moeten staan
- ✓ hoe uitgebreid het plan moet zijn
- ✓ wanneer engineering nodig is
- ✓ welk toezichtniveau geldt.

12 Routinematig hijswerk: Werk Instructie als hijsplan

Voor **eenvoudig, laag risico en regelmatig identiek terugkerend hijswerk** kan een werkgever:

- **éénmalig een zeer goede Werk Instructie opstellen**
- **deze Werk Instructie fungeert dan als het hijsplan**

Voorwaarden:

- ✓ de taak is écht routinematig en ongewijzigd;
- ✓ het risico is laag en bekend;
- ✓ de instructie is volledig, actueel en bevat alle elementen van planning en veiligheid;
- ✓ afwijkingen leiden alsnog tot een apart hijsplan.

Dit sluit volledig aan op BS 7121 en de werkwijze in grote internationale industrieën.

13 Minimale inhoud van een hijsplan (best practice)

Omdat de wet geen format of vaste onderdelen voorschrijft voor de inhoud van een hijsplan, is het noodzakelijk om aan te sluiten bij sectorstandaarden en internationale best practices, zoals vastgelegd in onder meer BS 7121, ISO-richtlijnen en industriële procedures. Deze bronnen zijn grotendeels gelijklopend: een effectief hijsplan bevat alle informatie die nodig is om de hijswerkzaamheden veilig, beheerst en aantoonbaar gepland uit te voeren.

De volgende elementen vormen de minimale inhoud van een goed hijsplan:

13.1 Doel en beschrijving van de hijstaak

Een duidelijke omschrijving van wat er wordt gehesen, waarom het wordt gehesen, en onder welke omstandigheden. Dit omvat een korte situatieschets en het beoogde eindresultaat van de taak.

13.2 Risicobeoordeling van de hijswerkzaamheden

Een systematische beoordeling van alle relevante risico's, zoals:

- ✓ omgeving, obstakels, wind, terrein, grondgesteldheid
- ✓ lastvorm, lastzwaartepunt, bereikbaarheid
- ✓ interactie met andere werkzaamheden
- ✓ personele risico's op en rondom de hijslocatie

De risicobeoordeling vormt de basis voor de gekozen maatregelen en bepaalt de omvang van het hijsplan.

13.3 Verantwoordelijkheden en betrokken functies

Een overzicht van alle betrokken rollen, inclusief:

- ✓ Verantwoordelijk Persoon (eindverantwoordelijk voor planning, beoordeling en toezicht)
- ✓ kraanmachinist(en)
- ✓ load-handler(s)/aanpikker(s)
- ✓ hijsbegeleider(s)
- ✓ overige betrokken deskundigen

Hierin wordt vastgelegd wie waarvoor verantwoordelijk is gedurende voorbereiding, uitvoering en afronding.

13.4 Terreincondities, ondergrond en stabiliteit

Een beoordeling van:

- ✓ draagkracht van de ondergrond
- ✓ stabiliteitseisen
- ✓ plaatsing van rijplaten, schotten, stempels of funderingen
- ✓ bereikbaarheid van de kraan of het arbeidsmiddel
- ✓ obstakels boven- en ondergronds

Dit onderdeel is essentieel, omdat stabiliteit één van de grootste faaloorzaken bij hijswerk is.

13.5 Kraanconfiguratie en geselecteerde hijsmiddelen

Een overzicht van de kraan of arbeidsmiddelen die worden ingezet, inclusief:

- ✓ configuratie (giek, ballast, vlucht, mast, JIB)
- ✓ inzet van hijsgereedschappen (stroppen, kettingen, jukken, hulpframes)
- ✓ toegepaste lasttabellen
- ✓ kraanopstelling en reikwijdte
- ✓ specifieke beperkingen of performance-limieten

Deze informatie zorgt dat de gehele uitvoering technisch klopt met de gekozen middelen.

13.6 Lastgegevens en gewichten

Alle relevante data van de te hijsen last, waaronder:

- ✓ totaalgewicht
- ✓ zwaartepunt
- ✓ afmetingen
- ✓ verdeling van belasting
- ✓ eventuele dynamische belastingen
- ✓ informatie van leveranciers, engineers of werkvoorbereiders

Deze gegevens bepalen of de kraan/het arbeidsmiddel binnen veilige marges werkt.

13.7 Communicatie- en werkafspraken

- ✓ Helder vastgelegde afspraken over:
- ✓ signaleringsmethoden (handsignalen, radio, portofoon)
- ✓ communicatiehiërarchie (wie geeft opdrachten, wie bevestigt)
- ✓ stopprocedures
- ✓ noodprocedures

Dit onderdeel is cruciaal bij zowel eenvoudige als complexe hijswerkzaamheden.

13.8 Toezicht tijdens voorbereiding en uitvoering

Beschrijft hoe toezicht wordt ingericht door:

- de Verantwoordelijk Persoon
- operationeel leidinggevenden
- eventueel aanvullende deskundigen (zoals engineers)

Toezicht moet aantoonbaar aansluiten op de risicocategorie van het werk.

13.9 Uitvoeringsstappen en werkvolgorde

Een helder stappenplan dat beschrijft hoe het hijswerk wordt uitgevoerd, inclusief:

- ✓ opbouw en voorbereiding
- ✓ hijsroute
- ✓ rotaties, verplaatsingen en zetten van de last
- ✓ eventuele tussenstappen of tijdelijke parkeerposities
- ✓ afronding en vrijgave

Dit geeft de uitvoerenden concrete instructies en voorkomt misverstanden.

13.10 Hijstekening - engineeringtekening of situatietekening (indien relevant)

Een tekening die de opstelling, bereik, lastbaan, obstakels en veilige zones visueel weergeeft.

Hoewel een hijstekening geen hijsplan *is*, vormt zij wél een essentieel onderdeel van het totale plan en ondersteunt zij de risicoanalyse en communicatie.

13.11 Samenvatting

Een hijsplan moet altijd voldoende informatie bevatten om de hijswerkzaamheden veilig, aantoonbaar en gecontroleerd uit te voeren. De diepgang en detaillering hangen af van de risicocategorie van het werk, maar deze tien onderdelen vormen de minimale basis voor elk professioneel en compliant hijsplan.

14 Bevindingen van de Arbeidsinspectie

In het factsheet “*Veilig en gezond werken met hijskranen*” rapporteert de AI over **291 uitgevoerde inspecties**.

Één van de twee meest voorkomende overtredingen:

➡ **Afwezigheid of niet-naleving van het hijsplan.**

Veel bedrijven hebben te weinig voorbereiding, onvoldoende risicobeoordeling en geen correcte planning.

15 Verschil hijstekening – engineeringtekening en hijsplan

Hijstekening:

- toont geometrie, opstelling, locatie en lastbaan
- ondersteunt het hijsplan

Hijsplan:

- omvat alle risico's, afspraken, verantwoordelijkheden en toezicht
- bevat ook de hijstekening, maar is veel breder
- is wettelijk verplicht

16 Conclusie en aanbeveling

Een hijsplan is wettelijk verplicht, de verantwoordelijkheid ligt bij de Verantwoordelijk Persoon, en de omvang van het plan wordt bepaald door het risicoprofiel van het werk.

Een risico gestuurde categorie-indeling en goede bedrijfseigen procedures vormen de basis voor veilig, aantoonbaar en compliant hijswerk.

Vrijwaring

Deze richtlijn moet worden beschouwd als de beste praktijk voor de behandelde onderwerpen, maar is niet uitputtend voor elk onderwerp dat verband houdt met het maken van een hijsplan dat voldoet aan de wetgeving.

Gebruik de hierin verstrekte inhoud samen met alle andere beschikbare informatie en vooral: altijd voldoen aan de van toepassing zijnde wet- en regelgeving.